

אגרת מספר 143 – בוסתן הגליל ונירים – 21.4.2017

התכנסנו ביום שמש חם, אך בכל זאת הייתה נוכחות מרשימה של כשלושים איש (לא נרשם מספר מדויק). את הסיור פתחה רחל גרוסמן שסיפרה לנו על ההיסטוריה של בוסתן הגליל והשטח בו נמצא היום כפר הנוער, ואחריה המשך עופר אבל שהכיר לנו מבפנים את כפר הנוער 'נירים'.

פתחנו בצל שדרת האקליפטוסים של בוסתן הגליל.

רחל גרוסמן הציגה לנו את ההיסטוריה של המקום והשדרה. השדרה הוכרזה כאתר מורשת מטעם המועצה לשימור אתרים.

בוסתן הגליל נוסד ב-1948 ע"י גרעין "פדויים" של יוצאי מחנות (עקורים) דוברי הונגרית ורומנית, ועל ידי מפוני בית יוסף, מסדה ושער הגולן.

שדרת האקליפטוסים במרכז היישוב מעידה על קיומו של מחנה בריטי בהיסטוריה של המקום.

המחנה כונה סידיני סמית על שם האדמירל שסייע לאל ג'זאר במלחמתו נגד צבא נפוליון.

שטח המחנה עד נחל יוסף כלל את המחנה הצבאי ואת **מטווחי סן ג'ין**, שהיה גם השם הכולל של כל המחנות הצבאיים באזור ("מטווח סנג'ין" – שיבוש של St. Jean).

משדרת האקליפטוסים צעדנו על דרך ה"סולינג" שנסללה על ידי הבריטים אל עבר מגדל התצפית הפונה אל הים. למגדל יש פתח כניסה בצדו המערבי, עם גרם מדרגות פנימי, וחלון מרובע שפונה אף הוא מערבה.

למגדל התצפית הזה יש חלק בגילוי **הצוללת האיטלקית שירה Scirè** במהלך מלחמת העולם ה-2, צוללת שאימה על מפרץ חיפה, על הנמל ועל בתי הזיקוק.

הצי הבריטי פיתח מערכת הגנה על נמליו באמצעות רשת של כבלים תת ימיים בצורת אליפסה,

כשהכבל המרכזי סיפק זרם חשמלי לסעיפים שיצאו ממנו. כאשר עבר גוף עשוי ברזל מעל

הכבלים הללו נוצר שינוי בזרם, וכך ניתן היה לאכן צוללת שעוברת במקום. אחת מן המערכות

הותקנה בנמל חיפה. בסיסה של המערכת היה בראש הכרמל, ושלושה כבלים רב שכבתיים

תוצרת "סימנס לונדון 1940" נמתחו על קרקעית הים, בניצב לחוף ולעומק מספר קילומטרים.

מגדל התצפית שבבוסתן הגליל היה נקודת מוצא לכבל הצפוני ביותר שיצא אל תוך הים, והונח

על הקרקעית לאורך כל המפרץ, עד הכבל הדרומי, שנפרש מול מחנה דוד באזור חוף הכרמל.

בחיפה, על מורדות הכרמל מתחת לסטלה מאריס יש מגדל תצפית דומה = דגם קבוע של

מגדלים שניתן למצוא סביב נמלים בריטיים באותה תקופה.

צמחיה:

אשלים

לשון הפר המצויה: כאן, במרחב שבין עכו לשבי ציון, הוא מופיע בצבע לבן, כחול, וורוד.
עד-עד כחול

אלמוות הכסף, ולידו - גלדני אלמוות הכסף = חרק ה"מתחפש" לאלמוות הכסף.

כפר הנוער נירים

רחל נתנה סקירת רקע: הכפר הוקם על חלק משטחי המחנה הצבאי ע"ש סידני סמית. בשטחו נכלל מגרש המסדרים המרובע, שהיה מצופה אספלט ובצדו הדרומי הונף הדגל. לימים הוקם על מגרש האספלט מפעל אגרונומי לגידולי הידרופוניקה שנכשל מבחינה כלכלית כי לא נרשם עליו פטנט.

בקו אחד עם מגדל המים, שנמצא בתחומי כפר הנוער, נמצאת שדרת האינקליפטוסים של בוסתן הגליל הנקטעת ע"י מסילת הרכבת.

המחנה שהיה כאן, הקרוי ע"ש האדמירל הבריטי, היה המקום העורפי הקרוב ביותר לקו הגבול בין הבריטים לצרפתים – ברכס הסולם. המחנה היה מחנה מנהלה צבאי/אזרחי ומאוחר יותר מחנה נופש לקצונה הבריטית שכלל אולם קולנוע ובריכת שחיה על שפת הים, אליה הוזרמו מים מלוחים. המקום היה מטופח מאוד.

הבריטים שילבו בגינון המקום צמחיה בעלת מאפיינים מקומיים - וושינגטוניות ואשלים (כמו האקליפטוסים, גם אלה נותרו כאן עד היום).

בשנת 1948 נעזב המחנה והסוכנות היהודית קבלה את החזקה עליו.

עם גלי ההגירה החל המקום לשמש את עלית הנוער. בתחילה הוקם "כפר הנוער פילדלפיה", על שם נשות העיר פילדלפיה שבארצות הברית, אשר מימנו אותו. כפר הנוער פעל בצמוד לבוסתן הגליל.

בשלב מסוים קיבל הכפר את השם: "חופים" שמסמל הגעה לחופי המולדת, כיוון שיושב על חוף הים.

בשלב זה של סיוורנו, עופר אבל קיבל מרחל את השרביט והכיר לנו את המוסד הפועל במקום בימים אלו.

כיום קרוי הכפר **נירים**, ע"ש רס"ל ניר קריצ'מן, לוחם שייטת, שנהרג בפעולה בשכם בשנת 2002.

יזם הרעיון והרוח החיה בהקמת הכפר במתכונתו המיוחדת הוא זיו גרשוני שהיה נער "מבית טוב" שהידרדר לעבריינות וסמים, ואביו מצא עבורו מערכת טיפולית ייחודית בארה"ב שטיפלה בנערים כמותו באמצעות פעילות שטח אינטנסיבית. זיו שהה בארה"ב כשנתיים וכשחזר ארצה התגייס לשייטת ובין אנשי צוותו היה ניר קריצ'מן, שפעל רבות עם נוער. זיו נפצע בפעילות בה נהרג ניר והיה בין יוזמי הקמת כפר הנוער שכאן, במתכונת של מה שחווה בארה"ב. חבריהם של ניר וזיו, רובם קציני ולוחמי שייטת 13, הקימו ב-2003 עמותה בשם "עמותת נירים", המפעילה את הכפר ואת התוכניות החינוכיות שבו, בשיתוף פעולה עם אגף שח"ר והמנהל לחינוך התיישבותי במשרד החינוך, משרד הרווחה והאגף הביטחוני-חברתי במשרד הביטחון.

כפר הנוער נירים הוא מסגרת פנימיית לנוער בסיכון, והוא מפוקח על ידי רשות חסות הנוער. מבני הכפר, מבני בית הספר ושטחי הנוי שוכנים על שפת הים ומשתרעים על שטח של 170 דונם. חלקם הגדול עבר שיפוץ וצופה בעץ ע"מ להגן מפני נזקי מלח הים. הכפר כולל בית ספר, פנימייה, אולם ספורט, חדר אוכל, מבנה של "תחום שטח", מועדון, "ספסלים".

בכפר שוהים כ-100 חניכים וחניכות המוגדרים כנוער בסיכון, בגילאי 14-15. הם שוהים בכפר במסגרת מסלול של 3 עד 4 שנים. פנינו אל המבנה המכונה "תחום שטח" ובו קיבלנו הסבר על אופיו והתנהלותו של המקום, ופגשנו בשניים מבוגרי המסלול.

נוער בסיכון: בני נוער שחיים במצבים מסכני-חיים: הזנחה, ניתוק, לא משתלבים במסגרות, בלימודים, במשפחה, לא מממשים פוטנציאל. חיים בסביבה אלימה, סובלים מהתעללויות פיזיות/מיניות, חשופים לחומרים מחוללי סיכון (אלכוהול, סמים קלים וקשים), סובלים מאקלים סביבתי ונפשי קשה (הגירה, חוסר תפקוד הורי), באים ממצב סוציו אקונומי קשה, עברו שבר במשפחה, חזרה בשאלה, בעלי לקויות למידה שלא טופלו, בעלי נטייה להתמכרויות, חסרי יכולת הסתגלות, בעלי קושי בקבלת סמכות, בעיות התנהגותיות ועוד.

היום רשומים בישראל כ-400,000 נערים כאלה, ויש רבים שאינם רשומים. הילדים מגיעים לביה"ס באמצעות צווי הרחקה מהבית, צוים של בתי משפט כחלופה לכלא, אחרי תיקים במשטרה, יש כאלה שנלקחו מתוך הסמים או מתוך הזנות. בראש המערך החינוכי עומד מנהל הכפר ומתחתיו (ואתו) פועלים: מנהל על, מנהל ביה"ס, מנהל פנימייה, מנהל אדמיניסטרטיבי, מנהלים טיפוליים וצוות גדול של מתנדבים. כל הצוות מדבר ב"שפה אחת" המקלה על התהליך החינוכי ויוצרת שילוב בין כל המערכות ותורמת להצלחה החינוכית שפרושה – תחילה **וסיום פרק בחיים**, ולרוב זהו סיום מוצלח.

המטרה של העבודה עם בני הנוער בנירים היא לפרוץ את תקרת הזכוכית ולהוכיח שכל אחד יכול להגיע לאן שהוא רוצה, אם רק יאמין שהוא יכול.

לעיתים, כאשר חניך אינו מצליח לשלוט בהתנהגותו ולתעל את רגשותיו לכיוון מועיל, הוא נאלץ לפנות להתבודדות מן החברה על אחד ה"ספסלים" הפזורים סביב המתחם ופונים אל הנוף. אלו הם מבנים קטנים הכוללים ספסל המאפשר ישיבה שקטה, הרהור ורגיעה. לעיתים החניכים מקבלים משימות סיזיפיות באזור הספסל, כגון בניית קיר לבנים. מטרת המשימות ללמדם התמודדות נכונה יותר וקבלת נתוני המציאות שסביבם.

החניכים לומדים בבית ספר תיכון שהוקם בכפר, בכיתות קטנות ועם תכנית לימודים המותאמת אישית לכל אחד. הם נדרשים להיבחן בבגרות עיונית-מדעית מלאה ומעודדים אותם לשרת שירות משמעותי בצה"ל, ולבטא מעורבות חברתית. זאת במטרה להביא להשתלבותם בחברה הנורמטיבית בישראל, כאזרחים שווים ותורמים.

ייחודו של הכפר בגישה האתגרית המאפיינת את פעילותו למען השגת מטרה זו, על פי רעיונות המודל של טיפול באמצעות שטח. **פעילות השטח** היא מרכיב חשוב ביותר בפעילות הכפר, ומטרתה העיקרית היא לפתח מסוגלות אישית בקרב החניכים והכרה ביכולתם האישית. החניכים משתתפים בין השאר בטיולים נודדים, ניווטים, סדרות בסגנון הישרדות, סנפלינג ופעילות ים (כגון שיט מפרשיות, קיאקים, סירות מנוע ועוד) המבוצעת בבסיסי חיל הים. בשלב הראשון החניכים עוברים הכנה במבנה המכונה "תחום שטח" ובכל שלב של הסיוורים מועברת לחניכים אחריות נוספת, עד השלב הסופי, בו הם יוצאים למסע הישרדות מסכם, ללא מדריכים ורק עם סגל שטח.

סיוורנו תם והותיר אותנו עם רושם רב ממקום בעל היסטוריה עשירה ומלא במעשים טובים. תודה לרחל ולעופר על שיתוף הפעולה ועל המאמץ להכיר לנו מקום כה חשוב, וכמובן – תודה לבוגרים שהסכימו לספר ולשתף אותנו בחוויותיהם האישיות והותירו בנו רושם עז.